

Ceviren:
Bahadırhan
Bozkurt

Dünya
Edebiyatı
Roman

Eric-
Emmanuel
Schmitt

Félix ve
Görünmez
Kaynak



Eric-Emmanuel Schmitt, Fransız romancı, oyun yazarı ve sinema yönetmeni. 1960 yılında Lyon'da doğdu. 1980-1985 yılları arasında École Normale Supérieure'de felsefe eğitimi aldı. Eserlerinde Tanrı, dinler, şiddet ve kutsal arasındaki bağ, yitirilen kimlik, davranışların gizemi gibi konulara yer veren Schmitt'in kitapları 45 dile çevrildi, tiyatro oyunları 50'den fazla ülkede sahnelendi.

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Adolf H.'nin Diğer Yaşamı
Yüzlerin Ötesini Gören Adam
Bir Aynada Üç Kadın

Görünmeyen Döngü:
Oscar ve Pembeli Meleği
Milarepa
Madam Pylinska ve Chopin'in Sırrı
Mösyö İbrahim ve Kuran'ın Çiçekleri
Bayan Ming'in Hiç Olmayan On Çocuğu
Şişmanlayamayan Sumocu
Nuh'un Çocukları
Félix ve Görünmez Kaynak

FÉLİX VE GÖRÜNMEZ KAYNAK

Orijinal adı: Félix et la source invisible

© Éditions Albin Michel, Paris 2019

Yazan: Éric-Emmanuel Schmitt

Fransızca aslından çeviren: Bahadırhan Bozkurt

Yayına hazırlayan: Nimet Kirşan

Türkçe yayın hakları: © 2026 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Nisan 2026 / ISBN 978-625-8593-32-7

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Geray Gençer

Sayfa uygulama: Taylan Polat

Baskı: Ayhan Matbaa Basım San. Tic. Ltd. Şti.

Mahmutbey Mah. 2622 Sok. No: 6/41

Bağcılar - İSTANBUL

Tel. (212) 445 32 38 / Faks (212) 445 05 63

Sertifika no: 44870

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Félix ve Görünmez Kaynak

Eric-Emmanuel Schmitt

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

Çeviren: Bahadırhan Bozkurt



Görünmeyen Döngü

Görünmeyen Döngü serisi, birbirinden bağımsız romanlardan oluşmakla birlikte ortak bir temayı paylaşır: Anlam arayışı. Serinin her kitabında, başkahraman yaşamının yas, terk ediliş, hastalık ya da savaş gibi belirleyici bir anında kendini beklenmedik bir karşılaşmanın içinde bulur ve bu, ona yola devam etme gücü verir. Ayrıca bu karşılaşma manevi bir deneyime dönüşür, ruhsal bir derinliği açığa çıkarır.

Serideki kitaplara bakarsak: *Milarepa* Tibet Budizmini, *Mös-yö İbrahim ve Kuran'ın Çiçekleri* İslamiyeti, özellikle de tasavvufu, *Oscar ve Pembeli Meleği* Hıristiyanlığı, *Nuh'un Çocukları* Museviliği, *Şişmanlayamayan Sumocu* Zen Budizmini, *Bayan Ming'in Hiç Olmayan On Çocuğu* Konfüçyüsçülüğü, *Madam Pylinska ve Chopin'in Sırrı* ise müziğin ruhla kurduğu ilişkiyi merkeze alır. *Félix ve Görünmez Kaynak*'ta ise animist düşünce işlenir.

Eric-Emmanuel Schmitt, maneviyatı hümanist bir bakış açısıyla ele alır. Onları, hayatta yol almayı kolaylaştıran bilgelik ve şiir hazineleri olarak görür. Onun yaklaşımının özgünlüğü de burada yatar: Okurunu dönüştürmeye ya da inançlar üzerine anlamsal bir eleştiri sunmaya çalışmaz; bunun yerine, beklenmedik empati alanları yaratarak keşfetmeye, sezgisel olarak hissetmeye davet eder.

“Gerçekten bakan sonunda mutlaka görür.”

– Afrika atasözü

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

“Annenin öldüğünün farkında değil misin?”

Dayım, lavabonun önünde sapasağlam duran, iri yapılı, solgun, önündeki yığının en tepesine bir tabak daha yerleştirerek bulaşığı kurulamayı bitiren annemi işaret ediyordu.

“Öldüğünün mü?” diye mırıldandım.

“Öldüğünün!”

Dayım, boğuk sesiyle sözcüğü öyle şiddetli tekrarladı ki en az bir karga kadar uğursuz sözcük bütün mutfağı doldurdu, mobilyalara çarptı, duvarlardan sekti, tavana toslayıp komşulara hücum etmek için pencereden fırladı, gırtlaktan gelen tiz, boğuk ses avluda yankılanarak parçalara ayrıldı.

Ampulün titremesiyle yeniden sessizlik hâkim oldu.

Bu gaklama annemi etkilemedi, şimdi de dalgın dalgın fincan tabaklarını sayıyordu. Yeni bir *hesap kitap* krizine girebileceği düşüncesiyle dudaklarımı ısırdım; son günlerde ne zaman bir sayım yapmaya kalksa hep baştan başlıyor, bu sayım saatler sürüyordu.

“Ölü, evladım, ölü. Annen hiçbir şeye tepki vermiyor.”

“Hareket ediyor!”

“Tek bir ayrıntıyla kendini kandırıyorsun. Ben ölüyü gözünden tanırım, bizim oralarda onlarcasını gördüm.”

“Bizim oralar derken?”

“Bizim köy işte.”

“Bizim değil, senin köyün orası! Annem ile benim evimiz burası!”

“Çirkin-ville mi?”

“Belleville!¹ Biz Belleville’de oturuyoruz!”

Bağırmıştım. Benim göğsümü kabartan şeyin dayım tarafından küçümsenip hor görülmesine katlanamıyordum; Paris... o bir ahtapottu, ben de onun koluydum. Paris... Fransa’nın başkenti. Caddeleriyle, çevreyollarıyla, karbondioksitiyle, trafiğiyle, gösterileriyle, polisleriyle, grevleriyle, Elysée Sarayı’yla, okullarıyla, liseleriyle, havlayan sürücülerıyla, artık havlamayan köpekleriyle, sinsi bisikletçileriyle, şaşaalı caddeleriyle, gri güvercinlerin saklandığı kül rengi çatılarıyla, gevşemiş asfaltıyla, ışıltılı mağazalarıyla, gececi bakkallarıyla, metro istasyonlarıyla, burun sızlatan lağım kokularıyla, yağmur sonrası parlak ve metalik atmosferiyle, hava kirliliğinin kızıl alacakaranlığıyla, turuncu ışıklar saçan sokak lambalarıyla, âlemcileriyle, oburlarıyla, evsizleriyle, sarhoşlarıyla Paris. Eyfel Kulesi’ne gelince, bizim uysal devimiz, bize göz kulak olan çelik dadımız; ona saygı duymayan, bana ayıp etmiş demektir.

Dayım omuz silkip devam etti:

“Annen burada doğmadı, gözlerini dünyaya kırsalda açtı. Ah, bu deyimde bayılıyorum, ‘dünyaya gözlerini açmak’. Yazın sıcağında anasının karnından fırt diye çıkıveren Fatou için cuk oturuyor. Hatırlıyorum da, her yerimden ter boşanıyordu. Peki sen, saat kaçta doğdun?”

“Gece yarısı.”

“Tam düşündüğüm gibi, gözünü güne değil, geceye açtın.”
Çenesini kaşıdı.

“Nerede doğdun?”

1. (Fr.) Belle, “güzel” anlamına gelmektedir. Belleville, Paris 2. Bölge’de daha çok göçmenlerin yaşadığı bohem mahalledir. (ç.n.)

“Hastanede.”

“Hastanede! Sanki annen ölüm döşeğindeydi de hastanede doğdun ha... Gebelik bir hastalıkmuş gibi hastanede ha... Hemşireler, doktorlar... Gözünü açar açmaz gördüklerin bunlar, ne yazık! Benim zavallı Félixim, düşünüyorum da sen anneni ne kadar anlayabilirsin ki!”

Gözyaşlarım onayım olmadan süzölmeye başladı, bu da beni çileden çıkardı. Bu kadar yeter! Zırlamanın lüzumu yok! On iki yaşında bir çocuk olmak zaten yeterince ağırdı, bir de sulu gözlü bir velet gibi durumu daha da vahim hale getirmenin âlemi yoktu... Öfkem gözyaşlarımı bastırınca konuşabildim:

“Annemi çok seviyorum.”

Dayım, elini başımın üzerine koydu. Bir an için, avucunun ve boğumlu eklemlerinin arasından akana kadar beynimi ezeceğini sandım fakat aksine sakinleştim.

“Hiç kuşukum yok evlat. Ama sevmek ile anlamak aynı şey değildir. Annenin zor zamanlar geçirdiğinin farkında mısınız?”

“Elbette! Sana bu yüzden yazdım dayı, Senegal’den gelmeni rica ettim.”

“Çok güzel. O halde erkek erkeğe konuşalım.”

Sandalyesini önüme çekip ters oturdu ve gözlerini bana dikti.

“Doktor ne diyor?”

“Depresyondaymış.”

Bamba Dayı gözlerini kocaman açıp haykırdı:

“Depresyon da ne? Afrika’da böyle bir şey yok.”

“Bir tür üzüntü hastalığı. Hiçbir değişiklik olmamasına rağmen birisi önceki güne göre aniden daha karamsar olduğunda doktorlar ‘depresyon’ terimini kullanıyorlar. Bezginlik ve bıkkınlık çöküp her yeri kaplıyor, istila ediyor, engelliyor.”

“Hangi tedaviyi öneriyorlar?”

“Antidepresan.”

“İşe yarıyor mu?”

“Sonuç ortada işte.”

Gelip tabureye oturan, daha ziyade yığılan anneme baktık, kuklacısı tarafından terk edilmiş bir bez bebek gibiydi; gövdesi cansız, omuzları düşmüş, kalçaları gevşek, bacakları çarpık, ense eğilmişti. Artık hiçbir güç annemin uzuvlarını bir arada tutamıyordu.

Bamba Dayı kısık sesle devam etti:

“Yanlış teşhis. Ben, Fatou’nun öldüğünü sana garanti ederim. Annenin zombisiyle beraber yaşıyorsun.”

“Yeter!”

“Sana ispatlayacağım. Ölülerin özellikleri nelerdir? Birincisi, artık duyamazlar.”

Dayım yumruğuyla masaya vurdu. Annem oralı olmadı.

“Annen basbayağı sağır.”

“Belki kulağında bir sorun vardır...”

“İkincisi, hiçbir şey görmezler, gözleri açık olsa bile. Üçüncüsü, boş bakarlar.”

Annemin gözlerinin tezgâhtaki balığınkiler kadar donuk olduğunu, buzun üzerindeki uskumrudan daha fazla hikâyeye anlatmadığını kabul etmek zorundaydım.

“Dördüncüsü, ölülerin derisi renk değiştirir.”

Kız kardeşine dönerek yaptığı hareketle dayım onun grimsi, yeşilimsi rengini işaret etti, oysa daha geçenlerde karamel bir ten rengine sahipti. Dayım iç çekti.

“Beşincisi, ölümler başkaları için asla endişelenmezler. Ölümlerden daha bencil kimse yoktur, gerçek birer baş belasındırlar. Seninle ilgileniyor mu?”

Canım iyice sıkıldı, itiraz ettim:

“Yemek hazırlıyor, evi temizliyor...”

“Refleks olarak, alışkanlıkla, kafası kesildiği halde koşmaya devam eden tavuk gibi...”

Başımı eğerek tespitindeki haklılığı kabullendim. Sağ elinin başparmağıyla sayıp dökmeye devam etti:

“Altıncısı, ölüler konuşmaz. Annenle en son ne zaman sohbet ettin?”

Gözyaşlarım yeniden kirpiklerimi ıslattı. Dayım, listesine devam etmeye niyetli olsa da rahatsızlığımı fark edip vazgeçti. Dizlerimi sıkı sıkı kavradı.

“Görünürde yaşam belirtileri gösterse de annen ölü, Félix.”

Gözlerimde biriken yaşlar iki kat daha arttı, bu defa koyuverdim. Elveda onurum! Ne yapalım... Teslim olmak beni üzdü ama aynı zamanda da rahatlattı. Nihayet birisi benimle aylardır kafama takılıp canımı sıkan endişemi paylaşıyordu, artık tek başıma kaygılanmayacaktım! Annemin abisi korkunç sözcükler kullansa da bu sözcüklerin söylenmesi, zihnimde tutsak kalmaları kadar canımı acıtmıyordu. Evet, dayım haklıydı: Annemi kaybetmiştim, beni terk etmişti, bir yabancıнын evindeydim. Çekip giden o kadın neredeydi şimdi? Onu özlüyordum... Hâlâ bir yerlerde miydi? İki hıçkırık arasında kekeleydim:

“Onu iyileştirebilir miyiz?”

“Canlılar tedavi edilir, ölüler değil.”

“Yani?”

“Yani ne?”

“Ne yapıyoruz?”

“Hımm...”

“Hiçbir şey mi?”

“Onu diriltiyoruz!”

Narin, mağrur, teni zift, saç kurum rengi dayım ayağa kalktı. İyice gerindi, pencerenin önüne gitti, tatlıdan sonra ağ-

zında çiğnemeye başladığı tütünü tükürdü, neyse ki kapıcı avludaki çöp kutularını yıkamadığı için bunu görmeyecekti, ensesini kaşıyarak geceyi ciğerlerine çekti. Annemin gözünde bu uzun boylu cılız adamın; yılmaz bir savaşçı, gözü pek, azimli, köyde insanların başı sıkıştığında ilk koştukları kişi olarak görüldüğünü hatırlıyordum. Güven ona! Özellikle de o andaki görüntüsüne, şu vurdumduymaz Afrikalı edasına, o gece özellikle abartıya kaçan rengârenk kıyafetlerine, timsah derisi kızıl renkli ayakkabıların üzerine kanarya sarısı yelekli bir takım çekmesine aldanmamak gerekirdi.

Sakin sakın bana döndü.

“Sen ölüleri diriltten birini tanıyor musun?”

“Hayır.”

“Tamam” diye cevap verdi soğukkanlılıkla, “ben bulurum. Telefon rehberi nerede?”

“Telefon... nesi?”

“Telefon rehberi. İçinde telefon numaralarının yazılı olduğu büyük kitap. Sarı renkli, insanların mesleklerine göre dizildiği.”

“Ama... ama... Artık öyle bir şey yok ki!”

“Ha?”

“İnternet var.”

“Tamam, sorun değil, o zaman bana bilgisayarını ver.”

Lakaytlığı kafamın tasını attırdı. Bağırırım:

“Kahretsin dayı, ne arayacaksın, ‘diriltici’ mi?”

Cevap vermek yerine sırtıttı.



Annem, yıllar boyunca onu bugün serseme çeviren melan-kolinin tam tersini sergilemişti. Hayat dolu, kıpır kıpır, merak-

lı, ışıl ışıl, dışadönük, tropikal aksarıyla yumuşayan ipeksi ve dinç sesiyle cıvılda, şaşırır, isyan eder, her şeye ilgi gösterir, her şeye gülerdi. Sırtımı okşayarak beni uyandırdığı gün doğumundan gece yarısına kadar beni öpücüklerle boğar, akşam iştahlı bir sesle bana o gün olan biteni anlatır ve “hikâyeleri sıcağı sıcağına anlatmak gerek” diye de hep eklerdi.

Annem, Belleville’de, Ramponneau Sokağı’ndaki kafeyi işletiyordu, burası çoğunlukla mahallelinin gelip gittiği, duvarları safran sarısı, ufak tefek bir mekândı. Buraya *İşte* adını koymak konusunda ısrar etmişti, böylelikle elinde telefonuyla barda oturan bir müdavim, ona nerede olduğunu soran bir kocaya, bir eşe, bir mesai arkadaşına, bir patrona tüm samimiyetiyle “İşteyim!” cevabını verebiliyordu.

“Benim mekânımda işte böyle vakit geçiriyor ve yiyip içiyorlar. Kimse onlara rahatsızlık vermeye ya da onları şikâyet etmeye yeltenmiyor çünkü *İşteler*.”

Annem eşyaları, hayvanları, insanları isimlendirmeyi iyi bilirdi. Bu yeteneği sayesinde varoluşun tuzaklarını bertaraf ederdi. Kafeyi açar açmaz ilk işi tuvaletin kapısındaki WC tabelasını kaldırıp yerine *Yalnız ve Sakin* yazan bir pano yapıştırmak olmuştu. Yandaki bakkalın kızıl renkli tıkız erkek kedisi kasanın oraya çöreklenmeyi seviyor, dakikada dört defa tıksırarak müşterileri tedirgin ediyordu. Kediye *Hapşu* ismini koyunca bu lakap müşteriler tarafından derhal kabul görmüştü. Önceden kediye gıcık olan müşteriler katıla katıla gülererek adını tekrarlıyor, adıyla müstesna hayvanın aksırmasıyla eğlenip neşeleniyorlardı.

Aynı rüzgârla Bisson Sokağı’nın lezbiyenlerini de kurtarmıştı. Otuzlarındaki sert ve huysuz bu iki kadının birlikteliklerinin kamuya mal olması, bizim mahallede bile sayıları az olmayan kaba ve görgüsüz kişiler arasında aşağılayıcı yorum-

lara sebep oluyordu. Onlardan habersiz, annem bu lezbiyen çiftte Belote ve Rebelote² ismini takmıştı. Bu tabir hızla yayıldı, sokakta bu iki kadına rastlayanların gülüşmesine sebep oldu, zamanla bu gülüşler karşılık buldu. Artık kimse Ramponneau Sokağ'ını Belote ve Rebelote olmadan hayal edemiyordu. Öyle ki ortadan kaybolsalar, belediyeye şikâyet dilekçesi verilirdi. Basit bir isimlendirme meziyetiyle annem bu çifti hem meşru hem de eğlenceli kılmıştı.

Annem yardımsever bir peri gibi hayatı güzelleştiriyordu. Sözcükler konusundaki yeteneği bizim barın müdavimlerinden olan narin Matmazel Tran'ın yalnızlığına da son vermişti; herhangi biriyle ilişki kurmak konusunda aşırı çekingen olan ela gözlü bu çekici Avrasyalı kadın, her gün bir kadeh sake içmeye gelirdi. Matmazel Tran bir cumartesi günü, yeni sahip olduğu delidolu köpek yavrusuyla barın önünde belirince annem köpeğine "Mösyö" adını koymasını önerdi.

"Mösyö mü?"

"Evet, Mösyö!"

Matmazel Tran nedenini anlamasa da razı oldu ve o günden sonra erkekler etrafında fır dönmeye başladı. Kanişini sokaklarda gezdirirken serbest bırakıyor, sonra da ince sesiyle gezgin oyuncu köpeğe "Mösyö! Mösyö!" diye sesleniyordu. Sonuç mu? Baştan çıkarıcı bu genç kadının kendilerine seslendiğini sanan civardaki erkekler ışık hızıyla soluğu onun yanında alıyor, sonra yanıldıklarını anladıklarında hem kızıp hem kahkahalar atıyor, Matmazel Tran'a dokunamayınca köpeğini okşayıp seviyor, sonra sohbeta başlıyorlardı. Genç kadın artık etrafında dört dö-

2. Fransa'da 32 iskambil kartıyla oynanan popüler bir koz oyunu. Kızı ve papazı alan oyuncu "Belote" ve sonra da "Rebelote" diye bağırır. İkiliyi ve "peş peşe tekrar" fikrini çağrıştırdığı için burada iki kişiyi birlikte anan esprili bir adlandırmadır. (ç.n.)

nen göz alıcı taliplerin tadını çıkarıyordu, bir gün aralarından bir koca çıkaracağını söylemeye bile gerek yoktu.

“Ama başyapıtım sensin Félixçiğim!” demeyi eksik etmez, dilinden hiç düşürmezdi.

Bana Félix adını koymuştu, Latince “mutlu” anlamına gelen *felix* isminin benim için mutlu mesut bir kader yaratacağına inanıyordu.

Muhakkak haklıydı... Kafenin de bulunduğu binanın altıncı katında, tavan arasındaki evimizde ikimiz çok mutluyduk.

Annem beni tek başına büyütüyordu çünkü o bana Saint-Esprit’yle³ gebe kalmıştı.

Bana bu şekilde gebe kalması işime geliyordu. Onunla arama girecek bir babaya gerek yoktu. Fırsat bulduğunda sıvışıp iki-üç saatliğine bir talibinin evinde ortadan kaybolursa da eve hiç kimseyi getirmiyor, bana bir erkeği baba diye dayatmıyordu. Kendimi bildim bileli onun her şeyiydim. Daha bebekken bu zorlu görevi kabul etmişim: Ona sınırsız bir sevgi veriyordum.

Belleville’deki herkes Saint-Esprit’den doğduğumu biliyordu çünkü komşulara, müşterilere, öğretmenlere, diğer velilere, arkadaşlarıma bunu durmadan tekrarlıyordu. İlk şaşkınlığı atlatanlar bu durumuma gıpta ediyorlardı. Bazıları şaka olsun diye bana bazen “İsa” diye seslenirdi, ben de bozuntuya vermezdim çünkü bu kadar istisnai bir vaka karşısında önceki ender örnekleri anımsamaları normaldi.

Annemin bana Saint-Esprit’yle gebe kaldığı konusunda hiç şüphe yoktu çünkü bunu kanıtlayan resmi belgeler de mevcuttu: Saint-Esprit doğum belgemde yer alıyordu. Evet! Bizzat belediyeye kadar gelip imza atmış, sonra da bir daha onu gören olmamıştı.

3. (Fr.) Kutsal Ruh. Yazar burada Meryem Ana’nın İsa’ya gebe kalışına gönderme yapıyor. (ç.n.)

**Görünmez kaynak her yeredir;
her zaman sizinledir ve nerede olursan ol,
ona ulaşabilirsin. Gerçekten bakan sonunda
mutlaka görür.**

On iki yaşındaki Félix için hayat, annesi Fatou'nun kahkahalarıyla anlamlıdır. Ama bir gün Fatou susar; gülüşü solar, bakışları donuklaşır. Bir zamanlar hayat dolu bu kadın, şimdi yaşayan bir ölüye dönmüştür.

Félix annesini iyileştirebilmek için görünmeyenin peşine düşer. Doktorlar, büyücüler, ritüeller... Hiçbiri çare olmayınca onu gerçek bir yolculuk bekler: köklere, Afrika'ya, çocukluğun ve hatıraların saklandığı yere... Çünkü bazen iyileşmek için ileriye değil, derine gitmek gerekir; görünmez bir kaynağın varlığına inanmak gerekir.

Éric-Emmanuel Schmitt, bu romanında inancın, sevginin ve görünmez olanın izini süren dokunaklı bir anne-oğul hikâyesi anlatıyor.

